

Κεφάλαιο Τρίτο

Μεθοδολογία

3.1 Ερευνητική Μεθοδολογία και Στρατηγική

Η πολυπλοκότητα και ιδιαιτερότητα της παρούσας έρευνας προϋπέθεσαν στην επιλογή πολυδιάστατης ερευνητικής μεθοδολογίας, για την ανάλυση και περιγραφή διαφορετικών παραμέτρων του αντικειμένου μελέτης και την απόδοση μιας σφαιρικής εικόνας. Κρίθηκε απαραίτητη η συνδυαστική χρήση ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, για την αποκρυπτογράφηση της εθνοπολιτισμικής ζωής των Ελληνοαυστραλών εφήβων, σε συνάρτηση με την οικογενειακή τους τυπολογία και την ιδιαιτερότητά τους, ως μαθητές του κρατικού συστήματος ελληνομάθειας.

Ο σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας συμπεριέλαβε, πρώτο την βιβλιογραφική ανασκόπηση και ανάλυση και δεύτερο τη χρήση πολλαπλών στρατηγικών μεθόδων για τη μελέτη και ανάλυση τεσσάρων ατομικών περιπτώσεων δημόσιων αυστραλιανών σχολείων, στα οποία διδάσκεται η ελληνική γλώσσα και πολιτισμός. Στη μελέτη των ατομικών περιπτώσεων συμπεριλήφθησαν τα ακόλουθα ερευνητικά εργαλεία, μέσα από τα οποία επιχειρήθηκε η διασταύρωση των δεδομένων: αρχειακή μελέτη, προσωπική παρατήρηση, ερωτηματολόγια μαθητών, γραπτή εξέταση γνώσεων ελληνικού πολιτισμού και ομαδικές συζητήσεις με μαθητές.

Η πολυμεθοδολογική αυτή προσέγγιση ήταν απαραίτητη για την πολύπλευρη διασταύρωση των δεδομένων, ώστε να καταστεί δυνατή η αντικειμενική περιγραφή, ανάλυση και ερμηνεία του φαινομένου και των συντεταγμένων που το διαμορφώνουν (Jackson 2009, Mills et al 2010). Ταυτόχρονα, η αλληλεπίδραση του ερευνητή με τους πληροφορητές αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο άντλησης και συλλογής των δεδομένων. Η αρχή αυτή ισχύει ιδιαίτερα στις εθνογραφικές μεθόδους και στρατηγικές όπως η προσωπική παρατήρηση, οι ομαδικές συζητήσεις, όπου η προσωπική επαφή παίζει σημαντικό ρόλο στην πορεία της συζήτησης και αλληλεπίδρασης (Παρασκευόπουλος 1993, Jackson 2009). Η ίδια η ερευνήτρια αποτελεί αξιόπιστο και ευαίσθητο ερευνητικό εργαλείο για την περιγραφή και ανάλυση των μελετώμενων φαινομένων και των αιτιωδών σχέσεων που τα επηρεάζουν (Stake & Easley 1978 Kottak 2005). Με αφετηρία το παραπάνω, στην παρούσα εργασία καταβλήθηκε προσπάθεια αντικειμενικής παρατήρησης και περιγραφής των φαινομένων, ώστε να εξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα (Guba & Lincoln 1994, Bernard 2011).

3.2 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση και Ανάλυση

Η ανάλυση βιβλιογραφίας αποτέλεσε την αρχική ερευνητική στρατηγική για τη συλλογή των στοιχείων. Μελετήθηκε ευρύ φάσμα βιβλιογραφικού υλικού και προηγούμενων ερευνών. Ερευνήθηκαν οι βάσεις πληροφοριακών δεδομένων MAIS (Multicultural Australian Information Service) και ERIC (Education

Resources Information Center, USA), για τον εντοπισμό εργασιών και ερευνών σε σχέση με το εξεταζόμενο θέμα. Άλλες σημαντικές πηγές εντοπισμού και εύρεσης βιβλιογραφικού υλικού ήταν α) η βιβλιοθήκη του ελληνικού τμήματος του Πανεπιστημίου Flinders, β) η βάση δεδομένων του Κέντρου Έρευνας και Μελετών, στην Αθήνα (ΚΕΜΕ), γ) η βιβλιοθήκη και το αρχείο του Γραφείου Συντονιστή Εκπαίδευσης του Γενικού Ελληνικού Προξενείου της Ελλάδας στη Μελβούρνη (ΓΣΕΜ) και δ) τα ηλεκτρονικά αρχεία της αυστραλιανής στατιστικής υπηρεσίας (ABS 2006 και ABS 2011).

Ειδικότερα, τα πληροφοριακά δεδομένα που προέκυψαν μέσα από τη βιβλιογραφική ανάλυση, παρουσιάζονται στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας. Αναφέρονται στο κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας στη διασπορά και στην Αυστραλία και συμπεριλαμβάνουν ειδικότερα τις εξής ενότητες: α) μετανάστευση και διασπορά: σχηματισμός των διασπορικών ομάδων, ενσωμάτωση και εθνοπολιτισμική συμπεριφορά της πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς στο διεθνή χώρο και στην Αυστραλία, β) εθνοπολιτισμικότητα και ελληνικότητα: εθνότητα και εθνοπολιτισμική ταυτότητα, εθνοπολιτισμικότητα των μαθητών ελληνικής καταγωγής, σχέσεις Ελλάδα-διασποράς, γ) ελληνοαυστραλιανή ταυτότητα: εξέλιξη της ελληνικής παροικίας στην Αυστραλία, προηγούμενες έρευνες για την ταυτότητα των μαθητών ελληνικής καταγωγής στην Αυστραλία, δ) ο οικογενειακός θεσμός στην Αυστραλία και η ελληνοαυστραλιανή οικογένεια.

3.3 Μελέτη Ατομικών Περιπτώσεων

Η στρατηγική των ατομικών περιπτώσεων χρησιμοποιείται σε έρευνες στο χώρο της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της ανθρωπολογίας και της εκπαίδευσης (Mills et all 2010). Η έρευνα ατομικών περιπτώσεων εξετάζει τα φαινόμενα στο πραγματικό πλαίσιο εξέλιξής τους, ιδιαίτερα όταν τα όρια μεταξύ των φαινομένων και του περιεχομένου τους δεν είναι αυταπόδεικτα και ευδιάκριτα (Thomas 2011). Είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη μέθοδος σε έρευνες με ανθρωπολογικό και εθνογραφικό περιεχόμενο,¹²⁸ επιτρέποντας τη νατουραλιστική προσέγγιση των γεγονότων (Mills et all 2010). Στις ατομικές περιπτώσεις τα φαινόμενα προσεγγίζονται στο φυσικό τους περιβάλλον, συνδυάζοντας πολλαπλά ερευνητικά εργαλεία όπως τα ερωτηματολόγια, η προσωπική παρατήρηση και η αρχειακή ανάλυση (Yin 2011).

Ως ερευνητική στρατηγική, η μελέτη ατομικών περιπτώσεων αναδεικνύεται αποτελεσματική στη συνδυαστική ή αυτόνομη υιοθέτηση ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων συγκέντρωσης των δεδομένων. Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία διασταύρωσης και τεκμηρίωσης των πληροφοριών παίζει η τριγωνοποίηση των δεδομένων, «βασισμένη σε αποδεικτικά δεδομένα πολλαπλών πηγών» (Yin 1994, σ.13), όπως εξηγείται αναλυτικότερα στη σελίδα 89. Η υιοθέτηση τριών ανεξάρτητων αποδεικτικών πηγών θεωρείται

¹²⁸ Ο όρος εθνογραφικός σημαίνει τη περιγραφή μιας ομάδας από πολιτιστική και συμπεριφοριστική προσέγγιση, δηλαδή από μια ευρύτερη ανθρωπολογική διάσταση (Bernard 2011). Η εθνογραφική έρευνα εξετάζει την πολιτισμική συμπεριφορά ανθρώπων ομάδων ολιστικά, δηλαδή ως δυναμικό, διαδραστικό και εξελισσόμενο φαινόμενο, όπου τα μέλη μιας ομάδας αλληλεπιδρούν και διαμορφώνουν τις προσωπικές και συλλογικές πολιτισμικές αξίες και συμπεριφορές (Kottak 2005). Παράλληλα, η εθνογραφική έρευνα αναφέρεται ως νατουραλιστική έρευνα, όταν εστιάζεται στη συμμετοχική ή μη παρατήρηση της πολιτιστικής συμπεριφοράς μιας συγκεκριμένης ομάδας (ερωτηματολόγια, παρατήρηση, αρχειακή έρευνα) (Jackson 2009).

πιο αξιόπιστη από τη χρήση μιας μεθόδου, καθώς προσφέρεται για τη σύγκριση και αντιπαραβολή των πληροφοριών. Στις έρευνες που στηρίζονται κυρίως σε ποιοτικά δεδομένα, η τριγωνοποίηση επιτυγχάνεται με εργαλεία όπως τα ερωτηματολόγια, η ανάλυση αρχειακού υλικού και η προσεκτική παρατήρηση, συμβάλλοντας στην πολύπλευρη και σε βάθος εξέταση δεδομένων (Merriam 2009). Συνάμα, η μελέτη ατομικών περιπτώσεων θεωρείται κατάλληλη στρατηγική για τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων, με την υιοθέτηση μεθόδων που προσφέρονται για στατιστικές μετρήσεις, όπως τα δομημένα ερωτηματολόγια. Μέσα από τη συνδυαστική επεξεργασία των ποιοτικών και ποσοτικών πληροφοριών κατορθώνεται η ολιστική προσέγγιση και ανάλυση των φαινομένων που διερευνώνται (Hamel 1993, Yin 2005). Συνεπώς, η μελέτη ατομικών περιπτώσεων προσφέρεται για την πολύπλευρη και πυκνή περιγραφή α) της πολυπλοκότητας των καταστάσεων που μελετώνται, β) των διαντιδράσεων μεταξύ του ερευνητή και του πληθυσμού της έρευνας, γ) των πολλαπλών διαστάσεων των μελετώμενων φαινομένων και δ) της διερευνητικής διαδικασίας συνολικά (Lincoln & Guba 1985).

Το εκπαιδευτικό περιβάλλον (milieu) συνιστά πρόσφορο πεδίο για τη μελέτη ατομικών περιπτώσεων. Ο εκπαιδευτικός περίγυρος αναδεικνύεται σύνθετο εκπαιδευτικό, ψυχολογικό, κοινωνικό και υλικό περιβάλλον διαντιδράσεων μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων (Yin 2005). Στην περίπτωση της παρούσας έρευνας οι μαθητές, θεωρούνται πρωτογενείς πηγές άντλησης των πληροφοριακών δεδομένων. Τα συμπεράσματα που ανακύπτουν, αφορούν πρωτίστως το συγκεκριμένο δείγμα, αλλά μπορούν να γενικευτούν στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, στο βαθμό που ισχύει η αρχή της αντιπροσωπευτικότητας (Stake 1995).

Στην παρούσα έρευνα οι ατομικές περιπτώσεις εστιάστηκαν σε τέσσερις σχολικές μονάδες του αυστραλιανού κρατικού συστήματος εκπαίδευσης. Οι τάξεις των ελληνικών στα δημόσια αυστραλιανά σχολεία αποτελούν αναπόσπαστο και οργανικό τμήμα του αυστραλιανού εκπαιδευτικού συστήματος και επηρεάζονται από τις ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές εξελίξεις, που διαδραματίζονται στον περιβάλλοντα χώρο τους. Τα κρατικά σχολεία τα οποία επιλέχθηκαν βρίσκονται στην πόλη της Μελβούρνης, όπου στατιστικά συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος ελληνικός πληθυσμός στην Αυστραλία. Τα ονόματα των κρατικών αυτών σχολείων, τα οποία συμμετείχαν στην έρευνα διατηρούνται ανώνυμα και αντικαθίστανται με τα ακόλουθα τέσσερα ονόματα αρχαίων Ελλήνων σοφών: α) Δημόκριτος στο προάστιο Northcote, β) Σωκράτης στο Strathmore γ) Αριστοτέλης στο Thornbury και δ) Πλάτωνας στο Oakleigh South. Τα σχολεία αυτά αποτελούν τέσσερις ξεχωριστές περιπτώσεις ατομικής μελέτης, όπου εφαρμόζεται η έρευνα, προσφέροντας προγράμματα ελληνικών σπουδών δυο με τρεις ώρες εβδομαδιαία. Συνολικά, προσφέρονται οι ακόλουθες γλώσσες ανά σχολική μονάδα. Αριστοτέλης: Ελληνικά, Ιταλικά, Ινδονησιακά και Κινέζικα (Μανδαρινή). Δημόκριτος: Ελληνικά, Ιταλικά, Γαλλικά και Κινέζικα (Μανδαρινή). Σωκράτης: Ελληνικά, Ιταλικά και Γιαπωνέζικα. Πλάτωνας: Ελληνικά και Γιαπωνέζικα.

Στην παρούσα έρευνα υιοθετούται παράλληλα και συνδυαστικά ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων. Οι ποσοτικές συμπεριλαμβάνουν δομημένες ερωτήσεις ερωτηματολόγιων για τη συλλογή των πληροφοριών, τα οποία θα αποτελέσουν αντικείμενο στατιστικών αναλύσεων και συγκρίσεων. Οι ποιοτικές συμπεριλαμβάνουν αντίστοιχα α) ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, ως μέρος του ερωτηματολογίου που θα συμπληρωθεί από το δείγμα της έρευνας (μαθητικός πληθυσμός), β) ομαδικές συζητήσεις με ομάδες μαθητών, γ) την αρχαιακή ανάλυση και δ) τη συμμετοχική και μη παρατήρηση του ερευνητή και των συνεργατών του.

3.3.1 Χαρακτηριστικά των Σχολικών Μονάδων του Δείγματος και των Οικογενειών τους

Η περιγραφή των τεσσάρων ατομικών περιπτώσεων και συγκεκριμένα η παρουσίαση της ταυτότητας των σχολικών μονάδων και ιδιαίτερα του μαθητικού πληθυσμού κρίνεται θεμελιακό προαπαιτούμενο, ώστε να επιχειρηθεί στη συνέχεια η παρουσίαση των εργαλείων και της διαδικασίας συλλογής των δεδομένων. Οι διαστάσεις οι οποίες εξετάστηκαν και αποδίδουν τα χαρακτηριστικά των σχολικών μονάδων και του μαθητικού πληθυσμού είναι:

- α) Στατιστικά δημοσίων σχολείων με προγράμματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού
- β) Δημογραφικά χαρακτηριστικά
- γ) Εγκαταστάσεις
- δ) Προφίλ μαθητικού πληθυσμού της έρευνας
- ε) Εθνοτική σύνθεση των οικογενειών
- στ) Τόπος γέννησης των μαθητών και των γονέων

α) Στατιστικά δημόσιων σχολείων με προγράμματα Ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού

Όπως φάνηκε στη φάση της βιβλιογραφικής ανάλυσης, επικαιροποιημένη έρευνα του Πανεπιστημίου Κρήτης (Τάμης & Τσιανίκας 2014) δείχνει ότι το 2013 ο αριθμός των μαθητών που παρακολουθούσαν ελληνικά στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Αυστραλία είναι πάνω από 30,000.

Αναλυτικότερα, στον πίνακα που ακολουθεί τα στοιχεία δείχνουν ότι στα ελληνικά εθνοτικά σχολεία (απογευματινά-σαββατιανά Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας / ΤΕΓ) φοιτούν 12,135 μαθητές, στα κρατικά σχολεία είναι εγγεγραμμένοι 13,168 μαθητές, στα Ελληνορθόδοξα Κολέγια (Ελληνικά Ημερήσια) 4,713 μαθητές και στα ανεξάρτητα ημερήσια (π.χ. Καθολικά, Λουθηρανικά) 337 μαθητές.¹²⁹ Αν εξετάσουμε τον αριθμό των μαθητών ανά Πολιτεία τότε αποτυπώνεται η εξής εικόνα: Βικτώρια 12,684 μαθητές, Νέα Νότια Ουαλία 9,194, Νότια Αυστραλία 5,878, Δυτική Αυστραλία 905, Κουηνσλάνδη 611, Βόρεια Επικράτεια 743, Τασμανία 138 και Καμπέρα 210 μαθητές.

¹²⁹ Σύμφωνα με αρχαιακές πηγές του ΓΣΕΜ οι αριθμοί των μαθητών ανά φορέα παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα: στα δημόσια και άλλα ημερήσια σχολεία (π.χ. Καθολικά) είναι εγγεγραμμένοι 10,273 μαθητές, στα ελληνικά απογευματινά-σαββατιανά σχολεία 11,068 μαθητές και στα Ελληνορθόδοξα Κολέγια 4,487 μαθητές (ΓΣΕΜ 2013).

Πίνακας 3.1: Στατιστικά Μαθητών στην Αυστραλία, ανά Φορέα Ελληνομάθειας και Πολιτεία το έτος 2013

Πολιτεία	Ελληνικά Ημερήσια (ΕΗΣ)	Κρατικά	Ανεξάρτητα Ημερήσια	Απογευματινά-Σαββατιανά ΤΕΓ	Σύνολο
Βικτώρια	1,257	4,160	37	7,230	12,624
Νέα Νότια Ουαλία	2,181	4,508	0	2,50	9,194
Νότια Αυστραλία	753	4,048	0	1,077	5,878
Δυτική Αυστραλία	522	0	93	290	905
Κουηνσλάνδη	0	131	0	480	611
Βόρεια Επικράτεια	0	321	207	215	743
Τασμανία	0	0	0	128	138
Καμπέρα	0	0	0	210	210
Σύνολο	4,713	13,168	337	12,135	30,363

Πηγή: Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην Αυστραλία 1997-2014, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Πολιτεία της Βικτώριας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό μαθητών που παρακολουθούν ελληνικά (41.57%), αντανakλώντας την πληθυσμιακή ευρωστία του ελληνικού στοιχείου. Μια άλλη παρατήρηση για την Πολιτεία της Βικτώριας είναι η ισχυρή παρουσία των ελληνικών στα απογευματινά-σαββατιανά ΤΕΓ, με 7,230 μαθητές, αριθμός που αντιπροσωπεύει το 59.58% του συνολικού αριθμού των μαθητών στον ίδιο τύπο σχολείων, παναυστραλιανά. Αλλά, τα ΕΗΣ της Μελβούρνης, παρά το συμπαγή ελληνικό πληθυσμό της Βικτώριας, με ποσοστό 26.67%, κινούνται αριθμητικά υποτονικότερα σε σύγκριση με το Σύδνεϊ (45.27%) και ακολουθούν η Νότια Αυστραλία (15.97%) και η Δυτική Αυστραλία (11.07%).

Μια λεπτομερέστερη εικόνα των μαθητών του κρατικού φορέα ελληνομάθειας, ανά Πολιτεία, δείχνει ότι οι 10,273 μαθητές των κρατικών σχολείων επιμερίζονται ως εξής: Βικτώρια (31.59%), Νέα Νότια Ουαλία (34.23%), Νότια Αυστραλία (30.74%), ενώ οι υπόλοιπες Πολιτείες (Κουηνσλάνδη και Βόρεια Επικράτεια), εμφανίζονται με πολύ χαμηλότερο ποσοστό (3.43%). Επιπρόσθετα, στα κρατικά σχολεία σχεδόν τα τρία τέταρτα των μαθητών παρακολουθούν το δημοτικό σχολείο (77.26%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το γυμνάσιο περιορίζεται μόλις πάνω από το ένα πέμπτο (22.74%).

β) Τοποθεσίες και δημογραφικά χαρακτηριστικά των υπό έρευνα σχολείων

Τα σχολεία ήταν διασκορπισμένα σε όλη τη μητροπολιτική περιφέρεια της Μελβούρνης και συγκεκριμένα ένα στα βορειοδυτικά προάστια, ένα στα βορειοανατολικά, ένα στα νοτιοανατολικά προάστια και ένα βόρεια στα εσωτερικά, σε αντιστοιχία με περιοχές όπου παρατηρείται υψηλή πυκνότητα και συγκέντρωση συμπαγούς ελληνικού πληθυσμού. Από αριθμητική άποψη οι τέσσερις ατομικές περιπτώσεις, με 545 μαθητές συνολικά, αντιπροσωπεύουν περισσότερο από τα δύο τρίτα του μαθητικού πληθυσμού στη Μελβούρνη, που είναι εγγεγραμμένοι στα δημόσια γυμνάσια και συνεπώς αποτελούν ικανό ποσοστό για να συγκροτήσουν τις ατομικές περιπτώσεις της έρευνας. Ο μαθητικός πληθυσμός των συγκεκριμένων γυμνασίων αντλείται κυρίως από τις περιοχές που είναι εγκατεστημένα ή και από παρακείμενα προάστια,

όσα εντάσσονται στη σχετική ζώνη. Τα ελληνικά εισήχθησαν στα κρατικά αυτά γυμνάσια τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και τη δεκαετία του 1980, ως αποτέλεσμα της εγκατάστασης στην περιοχή τους μεγάλου αριθμού Ελλήνων μεταναστών και της διάδοσης της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, που ακολούθησε.

Στον πίνακα που ακολουθεί αντιπαραβάλλονται συγκριτικά τρεις διαστάσεις σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των κατοίκων στα προάστια, όπου λειτουργούν τα τέσσερα αυτά κρατικά γυμνάσια. Οι επιλεγμένες αυτές δημογραφικές διαστάσεις αναφέρονται α) στη χώρα γέννησης, β) στην πρώτη γλώσσα που ομιλείται ενδοοικογενειακά και γ) στο θρήσκευμα. Η αντιπαραβολή γίνεται σε παραλληλισμό με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά σε επίπεδο Βικτώριας και Αυστραλίας.

**Πίνακας 3.2: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Προαστίων των Τεσσάρων Γυμνασίων:
Χώρα Γέννησης – Πρώτη Γλώσσα στο Σπίτι - Θρήσκευμα (Σε ποσοστά)**

Αριστοτέλης	Δημόκριτος	Σωκράτης	Πλάτωνας	Βικτώρια	Αυστραλία
Χώρα γέννησης	Χώρα γέννησης	Χώρα γέννησης	Χώρα γέννησης	Χώρα γέννησης	Χώρα γέννησης
62.4 Αυστραλία	68.9 Αυστραλία	70.7 Αυστραλία	54.6 Αυστραλία	68.6 Αυστραλία	69.8 Αυστραλία
4.9 Ελλάδα	5.2 Ελλάδα	2.4 Ιταλία	5.4 Ελλάδα	3.2 Αγγλία	4.2 Αγγλία
4.4 Ιταλία	3.2 Αγγλία	2.4 Αγγλία	4.6 Ινδία	1.4 Ιταλία	2.2 NZ
3.3 Ινδία	2.9 Ιταλία	1.0 Ελλάδα	3.2 Κίνα	2.1 Ινδία	1.5 Κίνα
3.2 Αγγλία	2.3 N.Z.	1.0 Ινδία	2.4 Ιταλία	1.8 Κίνα	1.4 Ινδία
2.0 Βιετνάμ	1.0 Κίνα			1.5 NZ	0.9 Ιταλία
3.0 Κίνα					0.6 Ελλάδα (11 ^η)
Πρώτη γλώσσα στο σπίτι	Πρώτη γλώσσα στο σπίτι	Πρώτη γλώσσα στο σπίτι	Πρώτη γλώσσα στο σπίτι	Πρώτη γλώσσα στο σπίτι	Πρώτη γλώσσα στο σπίτι
60.0 Αγγλική	71.0 Αγγλική	80.1 Αγγλική	53.0 Αγγλική	72.4 Αγγλική	76.8 Αγγλική
9.6 Ελληνική	9.5 Ελληνική	4.6 Ιταλική	13.5 Ελληνική	2.3 Ιταλική	1.7 Μανδαρινή
7.3 Ιταλική	4.5 Ιταλική	2.6 Ελληνική	3.5 Ιταλική	2.2 Ελληνική	1.5 Ιταλική
2.4 Αραβική	1.2 Βιετναμέζικη	1.1 Τουρκική	3.2 Μανδαρινή	1.9 Μανδαρινή	1.4 Αραβική
1.4 Βιετναμέζικη	1.0 Αραβική	1.0 Αραβική	2.0 Καντονέζικη	1.6 Βιετναμέζικη	1.3 Καντονέζικη
1.3 Μανδαρινή	1.0 Μανδαρινή	0.6 Μανδαρινή	1.8 Ρωσική	1.4 Καντονέζικη	1.3 Ελληνική
Θρήσκευμα	Θρήσκευμα	Θρήσκευμα	Θρήσκευμα	Θρήσκευμα	Θρήσκευμα
31.5 Άθρησκοι	40.7 Άθρησκοι	43.6 Καθολικοί	29 Καθολικοί	26.7 Καθολικοί	25.3 Καθολικοί
24.5 Καθολικοί	21.4 Καθολικοί	17.6 Άθρησκοι	18.6 Άθρησκοι	24.0 Άθρησκοι	22.3 Άθρησκοι
12.8 Ορθόδοξοι	11.8 Ορθόδοξοι	10.7 Αγγλικανοί	17.3 Ορθόδοξοι	12.3 Αγγλικανοί	17.1 Αγγλικανοί
5.0 Αγγλικανοί	5.7 Αγγλικανοί	5.4 Ουνίτες	7.6 Αγγλικανοί	4.7 Ουνίτες	5.0 Ουνίτες
3.1 Ινδουιστές	2.5 Βουδιστές	5.1 Ορθόδοξοι		4.3 Ορθόδοξοι	2.8 Πρεσβυτεριανοί
					2.5 Ορθόδοξοι

(i) Συγκριτικές παρατηρήσεις ανά κατηγορία: Χώρα Γέννησης - Πρώτη Γλώσσα στο Σπίτι - Θρήσκευμα

Η οριζόντια ανάγνωση του πίνακα σε σχέση με τη χώρα γέννησης των κατοίκων ανά προάστιο, δείχνει τα ακόλουθα: Στα προάστια, όπου λειτουργούν τα τέσσερα κρατικά σχολεία, τα δύο τρίτα σχεδόν του πληθυσμού είναι αυστραλογεννημένο. Παρόμοια ποσοστά καταγράφονται αντίστοιχα στη Βικτώρια και στο σύνολο της Αυστραλίας. Η δεύτερη παρατήρηση είναι ότι τα ποσοστά των ελλαδογεννημένων διαφοροποιούνται αισθητά μεταξύ των τεσσάρων προαστίων, αλλά και με τα αντίστοιχα ποσοστά στη Βικτώρια και στην Αυστραλία. Συγκεκριμένα οι ελλαδογεννημένοι στην Αυστραλία (1η γενιά) έχουν περιορισθεί στο 0.6% του γενικού πληθυσμού, περνώντας στην ενδέκατη θέση, από την όγδοη στην απογραφή του 2006. Σε τρία από τα τέσσερα προάστια της έρευνάς μας καταγράφονται αξιοσημείωτα ποσοστά ελλαδογεννημένων (π.χ. Πλάτωνα: 5.4%, Δημόκριτος: 5.2% και Αριστοτέλης 4.9%).

Η δεύτερη ομάδα παρατηρήσεων σχετίζεται με την πρώτη γλώσσα στο σπίτι, ως κώδικας ενδοοικογενειακής επικοινωνίας και αναδεικνύει τον ηγεμονικό ρόλο της αγγλικής τόσο παναυστραλιανά (76.8%), αλλά και στη Βικτώρια (72.4%), καθώς και στα προάστια της έρευνας, με τα ποσοστά της αγγλικής, ωστόσο να παρουσιάζουν αξιοπαρατήρητες αποκλίσεις από τα σχετικά παναυστραλιανά ποσοστά, προς τα άνω (π.χ. Σωκράτης: 80.1%) ή προς τα κάτω (Πλάτωνα: 53%, Αριστοτέλης: 60%). Παναυστραλιανά, η Ελληνική αντιπροσωπεύει την πέμπτη συχνότερα ομιλούμενη γλώσσα στο σπίτι (1.3%), μετά τις Κινέζικες διαλέκτους, την Ιταλική και την Αραβική. Η Ελληνική στη Βικτώρια διατηρεί ποσοστιαία το κύρος της ενδοοικογενειακά (2.2%) δικαιώνοντας την άποψη ότι η Μελβούρνη αποτελεί σημαντικό κέντρο παρουσίας της ελληνικής εκτός ελλαδικού χώρου. Η χρήση της Ελληνικής είναι ακόμα πιο εύρωστη στα προάστια της έρευνάς μας, με πολλαπλάσια ποσοστά από τον αυστραλιανό μέσο όρο, με τα ακόλουθα ποσοστά: Πλάτωνα: 13.5%, Αριστοτέλης: 9.6%, Δημόκριτος 9.5% και Σωκράτης 2.6%.

Οι παρατηρήσεις που αφορούν το θρησκευτικό παράγοντα δείχνουν παναυστραλιανά την αριθμητική πρωτοκαθεδρία των Καθολικών (25.3%), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό όσων δε δηλώνουν θρήσκευμα - Άθρησκοι (22.3%) και ακολουθούν οι Αγγλικανοί (17.1%), Ουνίτες (5%), Πρεσβυτεριανοί (2.8%) και στην έκτη θέση οι Ορθόδοξοι (2.5%). Η Βικτώρια παρουσιάζει ποσοστιαίες διαφοροποιήσεις θρησκευτικά σε σχέση με τον παναυστραλιανό μέσο όρο, χωρίς όμως αυτές να είναι εκτεταμένες, όπως παρατηρούμε στο σχετικό πίνακα: Καθολικοί (26.7%), Άθρησκοι (24%), Αγγλικανοί (12,.3%), Ουνίτες (4.7%). Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι το ποσοστό των Ορθοδόξων στη Βικτώρια είναι υψηλότερο (4.3%), από ότι παναυστραλιανά. Επιπλέον, στα προάστια της έρευνάς μας η Ορθόδοξη πίστη αποτυπώνεται με μεγαλύτερα ποσοστά από ότι τα αντίστοιχα ποσοστά στη Βικτώρια και στην Αυστραλία: Πλάτωνα (17.3%), Αριστοτέλης (12.8%), Δημόκριτος (11.8%) και Σωκράτης (5.1%).

(ii) Παρατηρήσεις ανά προάστιο

Το γυμνάσιο-λύκειο του Αριστοτέλη με 840 μαθητές βρίσκεται επτά χιλιόμετρα βορειοανατολικά από το κέντρο της πόλης. Σε σχέση με τον τόπο γέννησης το 62.4% των κατοίκων της περιοχής είναι

αυστραλογεννημένοι, το 4.9% γεννημένοι στην Ελλάδα, το 4.4% στην Ιταλία, το 3.3% στην Ινδία, το 3% στην Κίνα, το 2.3% στην Αγγλία και το 2% στο Βιετνάμ. Σε σχέση με την ομιλούμενη γλώσσα ενδοοικογενειακά, το 60% έχει την Αγγλική ως πρώτη γλώσσα, το 9.6% την Ελληνική, το 7.3% την Ιταλική, το 2.4% την Αραβική, το 1.4% τη Βιετναμέζικη και το 1.3% τη Μανδαρινή. Επιπλέον, τα ποσοστά για το θρησκευτικό παράγοντα είναι τα ακόλουθα: 31.5% Άθρησκοι, 24.4% Καθολικοί, 12.8% Ορθόδοξοι, 5% Αγγλικανοί, 3.1% Ινδουιστές. Μια αντίθεση που χαρακτηρίζει το προάστιο αυτό σε σύγκριση με τα παναυστραλιανά ποσοστά είναι αφενός το υψηλότερο ποσοστό Ορθοδόξων και αφετέρου ο μεγαλύτερος αριθμός του συνόλου που δε δήλωσαν θρήσκευμα (31.5% σε σύγκριση με το 22.3% παναυστραλιανά).

Ο Δημόκριτος, ένα ιστορικό δημόσιο γυμνάσιο-λύκειο ιδρύθηκε το 1926 και βρίσκεται στα πέντε χιλιόμετρα βόρεια από το κέντρο της πόλης, με 1,450 μαθητές, οι οποίοι προέρχονται σε ποσοστό 38% από γλωσσικά περιβάλλοντα εκτός αγγλικής γλώσσας. Το προάστιο που περιβάλλει το Δημόκριτο, έχει μεταναστευτικό χαρακτήρα με συμπαγείς εθνοτικούς πληθυσμούς. Σήμερα, το 68.9% των κατοίκων είναι αυστραλογεννημένοι και το 31% γεννημένοι εκτός Αυστραλίας: 5.2% Ελλάδα, 3.2% Αγγλία, 2.9% Ιταλία, 2.3% Ν. Ζηλανδία και 1% Κίνα. Από γλωσσική άποψη, εντός του σπιτιού, το 71% χρησιμοποιούν ως πρώτη γλώσσα την Αγγλική, το 9.5% την Ελληνική, το 4.5% την Ιταλική, το 1.2% τη Βιετναμέζικη, το 1% την Αραβική, το 1% τη Μανδαρινή. Η θρησκευτική σύνθεση της περιοχής παρουσιάζει ενδιαφέρουσες αποκλίσεις από τον παναυστραλιανό μέσο όρο, αλλά και από την Πολιτεία της Βικτώριας. Συγκεκριμένα, το 40.7% δε δήλωσαν θρήσκευμα, το 21.4% απάντησαν Καθολικοί, το 11.8% Ορθόδοξοι, το 5.7% Αγγλικανοί το 2.5% Βουδιστές.

Το κρατικό γυμνάσιο-λύκειο Σωκράτης, με 1,473 μαθητές βρίσκεται στα δέκα χιλιόμετρα βορειοδυτικά από το κέντρο. Ο μαθητικός πληθυσμός του χαρακτηρίζεται από γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία με ένα αξιοσημείωτο ποσοστό μαθητών (21%) να προέρχεται από οικογένειες όπου η αγγλική δεν είναι η κυρίαρχη γλώσσα. Το προάστιο όπου λειτουργεί ο Σωκράτης παρουσιάζει την εξής εικόνα σε σχέση με τη χώρα γέννησης των κατοίκων: το 79.7% είναι αυστραλογεννημένοι, το 2.4% Ιταλία, το 2.4% Αγγλία, το 1% Ελλάδα και το Ινδία 1%. Συνεπώς, ο αριθμός της πρώτης γενιάς ελληνικής καταγωγής στο προάστιο αυτό είναι χαμηλότερος των άλλων προαστίων, όπως παρουσιάζεται στον πίνακα. Από γλωσσική άποψη, ενδοοικογενειακά τα ποσοστά είναι: το 80.1% χρησιμοποιεί την Αγγλική ως πρώτη γλώσσα στο σπίτι, το 4.6% την Ιταλική, το 2.6% την Ελληνική, το 1.1% την Τουρκική, το 1% την Αραβική και το 0.6% τη Μανδαρινή. Από θρησκευτική άποψη, το 43.6% των κατοίκων του προαστίου είναι Καθολικοί, το 17.6% Άθρησκοι, το 10.7% Αγγλικανοί, το 5.4% Ουνίτες και το 5.1% Ορθόδοξοι. Είναι φανερό ότι στο προάστιο αυτό τα ελληνοκεντρικά χαρακτηριστικά (ελλαδογεννημένοι και η χρήση της ελληνικής οικογενειακά) εμφανίζονται ποσοστιαία ισχνότερα συγκριτικά με τα άλλα προάστια της έρευνας. Θα πρέπει ωστόσο, να ληφθεί υπόψη ότι το συγκεκριμένο γυμνάσιο-λύκειο αντλεί μαθητές και από γειτονικά προάστια με μεγαλύτερο βαθμό χρήσης της ελληνικής ενδοοικογενειακά (π.χ. στο διπλανό προάστιο του Pasco Vale το ποσοστό χρήσης της ελληνικής εντός της οικογένειας ανέρχεται στο 4.4%).

Η σχετικά ολιγάριθμη σχολική μονάδα του Πλάτωνα με 453 μαθητές βρίσκεται στα 16 χιλιόμετρα Νότιο Ανατολικά από το κέντρο της πόλης. Στην ευρύτερη περιοχή, λειτουργεί και ΕΗΣ, που αντλεί μαθητικό πληθυσμό από την ευρύτερη περιφέρεια. Έχει έντονο μεταναστευτικό χαρακτήρα με περισσότερους από τους μισούς μαθητές (54%) να έχουν γλωσσική καταγωγή εκτός της αγγλικής. Το προάστιο έχει χαμηλότερο ποσοστό κατοίκων που γεννήθηκαν στην Αυστραλία (54.6%), σε σύγκριση με τα υπόλοιπα, ενώ παρουσιάζει υψηλό αριθμό ελλαδογεννημένων (5.4%) και άλλων εθνοτικών ομάδων και ιδιαίτερα από την Ασία (4.6% από Ινδία και 3.2% από Κίνα) και 2.4% στην Ιταλία. Σε σχέση με τον παράγοντα γλώσσα το 53% χρησιμοποιεί στο σπίτι την Αγγλική ως κύρια γλώσσα, το 13.5% την Ελληνική, το 3.5% την Ιταλική, το 3.2% τη Μανδαρινή, το 2% την Καντονέζικη, το 1.8% τη Ρωσική. Ως προς το θρήσκευμα, το 29% είναι Καθολικοί, το 18.6% δε δήλωσαν θρήσκευμα, το 17.3% είναι Ορθόδοξοι και το 7.6% Αγγλικανοί. Συνεπώς, το προάστιο του Πλάτωνα εμφανίζει ελληνοκεντρικά δημογραφικά χαρακτηριστικά.

γ) Εγκαταστάσεις

Οι εγκαταστάσεις των κρατικών σχολείων που συγκρότησαν τις ατομικές περιπτώσεις στην παρούσα έρευνα χαρακτηρίζονται από αρτιότητα και συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων χώρους διοίκησης και γραμματειακής υποστήριξης, γραφεία δασκάλων, αίθουσες υποδοχής, αίθουσες διδασκαλίας, βιβλιοθήκες, γυμναστήρια, στεγαζόμενους υπαίθριους χώρους, γήπεδα και πολυχώρους δραστηριοτήτων, θέατρα, καντίνες, αίθουσες υπολογιστών, επιστημονικά εργαστήρια πειραμάτων φυσικής και χημείας, χώρους και υποδομές για μαθήματα εικαστικών και μουσικής παιδείας, καθώς και αποθηκευτικούς χώρους. Οι υποδομές των σχολείων αυτών σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελούν πρωτοποριακές καινοτομίες στο χώρο της εκπαίδευσης, με το Διαστημικό Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Κέντρο, του Σωκράτη να αποτελεί κλασσικό παράδειγμα.¹³⁰

δ) Προφίλ μαθητικού πληθυσμού της έρευνας

Στην προγραμματική φάση της έρευνας η ερευνήτρια έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην επιλογή του πληθυσμού της έρευνας και στις τεχνικές δειγματοληψίας. Σύμφωνα με τις ονομαστικές καταστάσεις των μαθητών στα τέσσερα γυμνάσια, που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα από Πρώτη μέχρι Τετάρτη γυμνασίου ήταν εγγεγραμμένοι 545 μαθητές. Αναλυτικότερα, στον Αριστοτέλη φοιτούσαν 210 μαθητές, στον Πλάτωνα 140 μαθητές, στο Σωκράτη 125 και τέλος στον Πυθαγόρα 70 μαθητές. Εκτός από τους μαθητές αυτούς, σύμφωνα με πληροφορίες των εκπαιδευτικών, ένα ποσοστό 15%-20% μαθητών ελληνικής καταγωγής στα γυμνάσια της έρευνας δεν παρακολουθεί ελληνικά ή διέκοψε τις ελληνικές σπουδές.

Από αριθμητική άποψη οι τέσσερις ατομικές περιπτώσεις, με 545 μαθητές συνολικά, αντιπροσωπεύουν το 49.82% του μαθητικού πληθυσμού που παρακολουθούν ελληνικά σε γυμνάσια της Μεμβούρνης (1,335

¹³⁰ Το εκπαιδευτικό αυτό κέντρο, είναι γνωστό με την ονομασία 'Space Science Education Centre' και προσφέρεται για αξιοποίηση από γυμνάσια και λύκεια της Βικτώριας.

μαθητές) και το 17.81% των μαθητών σε παναυστραλιανή κλίμακα. Το ποσοστό αυτό θεωρείται αντιπροσωπευτικό για τους σκοπούς της έρευνας και τη συγκρότηση του δείγματος.

Από εθνοτική άποψη το 51.2% του μαθητικού πληθυσμού προέρχονταν από ελληνικές ομοεθνοτικές οικογένειες (266 μαθητές): το 32.6% των μαθητών είχε αυστραλογεννημένους γονείς ελληνικής καταγωγής, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό 18.6% είχε τουλάχιστον έναν ελλαδογεννημένο γονέα.¹³¹ Επιπλέον, το 35.7% των μαθητών προέρχονταν από διεθνικούς γάμους (186 μαθητές) και το 13.1% ήταν μη ελληνικής καταγωγής (68 μαθητές). Αρχικά, εξαιρέθηκαν από την έρευνα οι 68 μαθητές μη ελληνικής καταγωγής. Επίσης, 15 μαθητές, οι οποίοι γεννήθηκαν στην Ελλάδα και μετανάστευσαν στην Αυστραλία την τελευταία τριετία, δε συμπεριλήφθησαν στη συγκρότηση του δείγματος διότι είναι φυσικοί ομιλητές της ελληνικής και διαμορφώθηκαν εθνοπολιτισμικά στον ελλαδικό χώρο. Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους υπόλοιπους 452 μαθητές ελληνικής καταγωγής να συμμετάσχουν στην έρευνα, με τη συγκατάθεση των οικογενειών τους. Από αυτούς, οι 409 ανταποκρίθηκαν θετικά και συγκεκριμένα το 92.1% των ομοεθνοτικών μαθητών (245 από τους 266 έφηβους μαθητές), ενώ από την ομάδα των διεθνικών το ποσοστό ήταν μικρότερο 88.2% (164 από τους 186 μαθητές). Στη συνέχεια συγκροτήθηκε το δείγμα της έρευνας με βασικό σκοπό την αντιπροσωπευτικότητα των δύο ομάδων σύγκρισης (ομοεθνοτικών και διεθνικών μαθητών). Για το σκοπό αυτό συμπεριλήφθησαν στην έρευνα και οι 164 μαθητές από ελληνικές διεθνικές οικογένειες. Από τους 245 ομοεθνοτικούς μαθητές που δέχθηκαν να συμμετάσχουν επιλέχθηκαν 165 μαθητές, εφαρμόζοντας την τεχνική της τυχαίας δειγματοληψίας, με βάση την αλφαβητική σειρά των μαθητών. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίστηκε η ισορροπημένη αριθμητική αντιπροσώπευση των δύο ομάδων σύγκρισης. Έτσι, το δείγμα συγκροτήθηκε από 329 μαθητές, από τους οποίους το 50.2 % ήταν ομοεθνοτικοί μαθητές και το 49.8% διεθνικοί. Από άποψη φύλου, συμπεριλήφθησαν 166 κορίτσια και 163 αγόρια. Η ηλικία των μαθητών προσδιορίζεται μεταξύ των 13 και 17 ετών, με μέσο όρο τα 15.5 έτη, οι οποίοι φοιτούσαν στις τάξεις από Πρώτη μέχρι Τετάρτη γυμνασίου.

Από διαγενειακή προσέγγιση η πλειοψηφία των μαθητών 81.6%, ήταν τρίτης γενιάς, από τους δυο ή τον ένα γονέα τουλάχιστο και οι υπόλοιποι δεύτερης. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σχετικοί περιορισμοί για τη διαγενειακή κατάταξη ενός ατόμου ως μέλος μιας εθνοτικής ομάδας, καθώς προκύπτουν και ενδιάμεσα ή πιο πολύπλοκα σχήματα.¹³² Για παράδειγμα ένας μαθητής είναι δυνατό από τη πλευρά ενός από τους

¹³¹ Η πλειοψηφία των γονέων που γεννήθηκαν στην Ελλάδα και ανήκουν στο ποσοστό αυτό μετανάστευσαν σε μικρή ηλικία στην Αυστραλία και θεωρούνται ελλαδογεννημένοι και αυστραλοσπουδαγμένοι. Δηλαδή, ένα σημαντικό μέρος της ταυτότητάς τους διαμορφώθηκε στον αυστραλιανό χώρο. Έτσι, πολλοί από αυτούς τους γονείς, αν και εντάσσονται στην πρώτη γενιά ομοεθνοτικών οικογενειών θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως η γενιά 1.5, καθώς έζησαν μια περίοδο της ζωής τους και στον ελλαδικό χώρο.

¹³² Σύμφωνα με ένα παράδειγμα οικογενειακής βιογραφίας η γιαγιά μιας μαθήτριας γεννήθηκε στην Ελλάδα και μετανάστευσε στην Αυστραλία, σχηματίζοντας οικογένεια με σύζυγο μη ελληνικής καταγωγής. Παρόμοια και τα παιδιά που προέκυψαν από το γάμο της. Η εγγονή της, που παρακολουθεί πρόγραμμα διδασκαλίας Ελληνικών, θεωρείται τρίτης γενιάς από την πλευρά της γιαγιάς της, κατά το ένα τέταρτο (μαθητής 57). Ανάλογη είναι η περίπτωση μαθητή που η μητέρα του είναι αγγλοσαξονικής καταγωγής και ο πατέρας του προέρχεται από μικτό γάμο Ελληνοκύπριου με Βρετανή. Ο μαθητής θεωρητικά είναι κατά το ένα τέταρτο Ελληνοκύπριος (μαθητής 187). Σε μια διαφορετική περίπτωση βιογραφίας ο μαθητής είναι ελληνικής καταγωγής κατά τρία τέταρτα: οι παππούδες από την πλευρά της μητέρας είναι Έλληνες και οι δύο, ενώ από την πλευρά του πατέρα του ο παππούς του είναι Άγγλος και η γιαγιά του Ελληνίδα (μαθητής 22). Περίπλοκες επίσης είναι και οι περιπτώσεις κατάταξης μαθητών από επαναλαμβανόμενες παλινοστίσεις των οικογενειών τους από Ελλάδα – Αυστραλία ή μαθητών που βιώνουν περισσότερα από ένα σχήματα οικογενειών. Ωστόσο, πέρα από τους όποιους τεχνικούς διαχωρισμούς κατάταξης η έννοια της εθνοτικής ταυτότητας δεν παραπέμπει απλά σε καταγωγικές

γονείς του να είναι δεύτερης γενιάς Ελληνοαυστραλός (ο γονιός του γεννήθηκε στην Ελλάδα και μετανάστευσε σε ώριμη ηλικία στην Αυστραλία), ενώ από την πλευρά του άλλου γονιού του να είναι τρίτης γενιάς (οι παππούδες μετανάστευσαν στην Αυστραλία και ο γονέας γεννήθηκε ή ήρθε σε μικρή ηλικία στην Αυστραλία, όπως συμβαίνει για παράδειγμα σε ορισμένες περιπτώσεις του δείγματός μας.

ε) Εθνοτική σύνθεση των οικογενειών του δείγματος

Η ανάλυση των γραπτών απαντήσεων που έδωσαν οι ίδιοι οι έφηβοι για τις οικογένειές τους δείχνει ότι η διεθνικότητα των ελληνοαυστραλιανών οικογενειών συνθέτει ένα πολύμορφο εθνοτικό μωσαϊκό, το οποίο συντίθεται από 26 διαφορετικές εθνοτικές ομάδες. Ειδικότερα, οι μητέρες μη ελληνικής καταγωγής προέρχονται από 14 διαφορετικές εθνότητες ή διαδοχικές επιμιξίες εθνοτήτων, ενώ οι πατέρες από 18 εθνότητες. Διευκρινίζεται ότι για κάθε μαθητή υπάρχει τουλάχιστον ένας γονέας ελληνικής καταγωγής. Οι αντιπροσωπευτικότερες εθνοτικές ομάδες επιμιξίας ανά φύλο φαίνεται στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 3.3: Εθνική Καταγωγή Γονέων (Σε ποσοστά, N=329)

	Καταγωγή Συντρόφου	Μητέρα	Πατέρας
1	Ελληνική, ελληνοκυπριακή, ελληνοαυστραλιανή ή Έλληνας της διασποράς	76	72
2	Νοτιοευρωπαϊκές χώρες	7.2	9.5
3	Αγγλοσαξονικές χώρες	7.0	7.7
4	Χώρες Μέσης Ανατολής	2.6	3.0
5	Χώρες Άπω Ανατολής και άλλες χώρες της Ασίας	2.3	2.3
6	Ανατολικοευρωπαϊκές χώρες	2.0	2.1
7	Βορειοευρωπαϊκές χώρες	2.0	2.0
8	Χώρες Λατινικής και Κεντρικής Αμερικής	0.9	1.4

Όπως δείχνουν τα δεδομένα, οι μητέρες έχουν μεγαλύτερα ποσοστά ελληνικής και ελληνοκυπριακής καταγωγής (76%), σε σχέση με τους πατέρες (72%). Επιπλέον, οι άνδρες παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά επιμιξίας με άλλες εθνότητες. Το 9.5% των ανδρών και το 7.2% των γυναικών έχουν σύντροφο νοτιοευρωπαίο (πχ Ιταλία, Σερβία, Πορτογαλία, Μάλτα, FYROM), ενώ το 7.7% των ανδρών και το 7.0% των γυναικών σχημάτισε οικογένεια με άτομα αγγλοσαξονικής καταγωγής. Αντίθετα, η επιλογή συντρόφου από άλλες χώρες εκδηλώνεται με χαμηλότερες τάσεις: Μέση Ανατολή (3% για τους άνδρες και 2.6% για τις γυναίκες), Ασία (2.3% για τους άνδρες και 2.3% για τις γυναίκες), Ανατολική Ευρώπη (2.1% για τους άνδρες και 2% για τις γυναίκες), Βόρεια Ευρώπη (2% για τους άνδρες και 2% για τις γυναίκες), και Λατινική – Κεντρική Αμερική (1.4% για τους άνδρες και 0.9% για τις γυναίκες).

καταβολές, αλλά συνιστά ζήτημα αυτοπροσδιορισμού και αυταξίας, έχοντας σε μεγάλο βαθμό συναισθηματικό περιεχόμενο, όπως είδαμε στη φάση της βιβλιογραφικής ανάλυσης.

Μια παρατήρηση που προκύπτει είναι ότι στο συγκεκριμένο δείγμα των οικογενειών της έρευνάς μας διαπιστώνονται ελαφρώς μεγαλύτερα ποσοστά γάμων Ελληνοαυστραλών με νοτιευρωπαϊό σύντροφο παρά αγγλοσαξονικής ή άλλης καταγωγής. Αντίθετα, όπως φάνηκε στη θεωρητική ανάλυση στους διεθνικούς γάμους που συνάπτουν οι Ελληνοαυστραλοί δεύτερης και τρίτης γενιάς επιλέγουν κυρίως σύντροφο αγγλοσαξονικής καταγωγής. Η διαφοροποίηση ενδεχόμενα να οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένες από τις περιοχές των κρατικών σχολείων που πραγματοποιήθηκε η έρευνα συγκεντρώνουν υψηλότερο ποσοστό νοτιοευρωπαϊκών μεταναστευτικών ομάδων, κάτι που αντανακλάται και στην επιλογή συντρόφου από τις ομάδες αυτές παρά αγγλοσαξονικής καταγωγής.

στ) Τόπος γέννησης μαθητών και μελών της οικογένειας

Η δεύτερη κεντρική διάσταση αφορά τον τόπο γέννησης των μαθητών και των γονέων, ανεξάρτητα από την εθνοτική τους καταγωγή. Η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοαυστραλών εφήβων (96%) γεννήθηκε στην Αυστραλία, ένα μικρό ποσοστό (3%) στην Ελλάδα, κυρίως από επαναπατρισμένους Έλληνες και το 1% σε άλλες χώρες. Τα στοιχεία που αφορούν τους γονείς δείχνουν ως τόπο γέννησης 20 διαφορετικές χώρες. Λιγότεροι από τα τρία τέταρτα των γονέων (71.7%) είναι αυστραλογεννημένοι, το 18.6% ελλαδογεννημένοι, το 3% στην Κύπρο και το 5.3% σε άλλη χώρα. Επιπρόσθετα, από τους γονείς με ελληνική καταγωγή το 75.7% γεννήθηκαν στην Αυστραλία και το 21.1% στην Ελλάδα ή Κύπρο. Τα ποσοστά αυτά δεν είναι πολύ μακριά από τα αντίστοιχα που αφορούν τον ευρύτερο ελληνοαυστραλιανό πληθυσμό για τις ηλικίες μεταξύ 35-54 ετών, οι οποίοι κατά κανόνα έχουν παιδιά σε γυμνασιακές τάξεις. Ειδικότερα, σύμφωνα με την αυστραλιανή στατιστική υπηρεσία (ABS 2011a) για τις ηλικίες μεταξύ 35-54 ετών το 67.4% είναι αυστραλογεννημένοι και το 22.5% ελλαδογεννημένοι. Μια αξιοσημείωτη παρατήρηση σχετικά με τους ελλαδογεννημένους γονείς αποτελεί το γεγονός ότι στα δυο από τα τέσσερα κρατικά σχολεία παρατηρείται υψηλότερο ποσοστό ελλαδογεννημένων πατεράδων (29.2% - 26.5%), γεγονός που αντανακλά τα υψηλά ποσοστά Ελληνοαυστραλών στις περιοχές και τον υψηλότερο βαθμό σύναψης γάμων με ελλαδίτες συζύγους. Μια πιο διευρυμένη εικόνα της ελληνοαυστραλιανής οικογένειας που εξετάστηκε στην έρευνα αναφέρεται στον τόπο γέννησης των παππούδων και γιαγιάδων των Ελληνοαυστραλών εφήβων. Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση περισσότερα από τα τρία τέταρτα (78.5%) γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή στην Κύπρο. Μικρότερο ποσοστό (7.1%) ανεξάρτητα από την εθνοτική του καταγωγή γεννήθηκε στην Αυστραλία, ενώ ακόμα λιγότεροι γεννήθηκαν σε χώρες της Νότιας Ευρώπης (5.5%), της Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής (3.2%), της Δυτικής, Βόρειας και Ανατολικής Ευρώπης (1.9%), της Ασίας (2.2%), και της Αμερικής (0.9%).

3.3.2 Διαδικασία Συλλογής των Δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε στο χώρο των επιλεγμένων σχολικών μονάδων, από το Μάιο μέχρι τον Αύγουστο του 2012. Τα τέσσερα αυτά κρατικά γυμνάσια συγκεντρώνουν πληθυσμιακά συμπαγή πληθυσμό μαθητών ελληνικής καταγωγής. Το γεγονός ότι και οι τέσσερις ατομικές περιπτώσεις

βρίσκονταν στην ίδια πόλη διευκόλυνε χρονικά τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων, η οποία πραγματοποιήθηκε με τον τρόπο που ακολουθεί: Αφού εντοπίστηκαν οι τέσσερις σχολικές μονάδες, στάλθηκαν γράμματα στα σχολεία, καθώς και στους επικεφαλής των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων, εξηγώντας τους σκοπούς της έρευνας. Δόθηκαν οι απαραίτητες διαβεβαιώσεις για την ανωνυμία των σχολείων, τη διαφύλαξη της ταυτότητας των σχολείων και των προσωπικών δεδομένων των πληροφορητών και ότι οι πληροφορίες θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της πραγματοποιούμενης έρευνας. Επιπλέον, ζητήθηκε πρόσβαση σε αρχειακές πηγές για την άντληση στοιχείων για τα ελληνόγλωσσα προγράμματα του σχολείου. Ακόμα, ζητήθηκε η ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευτικών της ΕΓΠ στη διεξαγωγή της έρευνας και ειδικότερα στη συγκρότηση του δείγματος, στη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων και στη διεξαγωγή των ομαδικών συζητήσεων. Κατόπιν, στάλθηκε ταχυδρομικά πακέτο που περιείχε τα σχέδια α) των ερωτηματολογίων για τους μαθητές, β) της γραπτής εξέτασης γνώσεων ελληνικού πολιτισμού, γ) των θεματικών πεδίων για τις ομαδικές συζητήσεις. Ταυτόχρονα, δόθηκαν τηλεφωνικά επιπρόσθετες εξηγήσεις και διευκρινίσεις στους υπευθύνους των ελληνικών σπουδών για τις ημερομηνίες συλλογής των δεδομένων, τουλάχιστον ένα μήνα πριν την πραγματοποίησή τους.

Η ερευνήτρια, πριν τις αρχικές επισκέψεις στις σχολικές μονάδες, εξοικειώθηκε με τα κοινωνικο-οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής από αξιόπιστες πηγές (ABS 2011) και επισκέφθηκε την περιοχή των σχολείων για άμεση παρατήρηση. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν προκαταρκτικές προσωπικές επισκέψεις στις σχολικές μονάδες, για την επιλογή και συγκρότηση του δείγματος, με την βοήθεια των εκπαιδευτικών των ελληνικών προγραμμάτων στα σχολεία. Αφού συγκροτήθηκε το δείγμα κάθε σχολικής μονάδας ορίστηκε η ημερομηνία και η εβδομάδα πραγματοποίησης της έρευνας. Στην καθορισμένη εβδομάδα έγινε η συλλογή των δεδομένων. Απαιτήθηκαν και επιπλέον επισκέψεις σε ημερομηνίες όπου οι τάξεις των ελληνικών είχαν προγραμματισμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις ελληνικού περιεχομένου. Στη διάρκεια των επισκέψεων η ερευνήτρια συνοδεύονταν από βοηθό παρατηρητή, εξοικειωμένου στη διεξαγωγή ερευνών και συλλογή πληροφοριών.

Κατά την πρώτη επίσκεψη παρατηρήθηκαν οι χώροι και οι εγκαταστάσεις του σχολείου και ιδιαίτερα οι αίθουσες των Ελληνικών, με την παρουσία και βοήθεια των εκπαιδευτικών και έγιναν οι απαραίτητες προετοιμασίες για τη διανομή των ερωτηματολογίων και την πραγματοποίηση των ομαδικών συζητήσεων. Τα ερωτηματολόγια και τα διαγωνίσματα δόθηκαν κατά την πρώτη μέρα των επισκέψεων, με το δείγμα να συγκροτείται από δύο ισοδύναμες αριθμητικά ομάδες από ελληνικές ομοεθνοτικές και ελληνικές διεθνικές οικογένειες. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με την επίβλεψη της ερευνήτριας, του βοηθού ερευνητή και του εκπαιδευτικού της ελληνικής τάξης. Οι μαθητές που απουσίαζαν συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια και τη γραπτή εξέταση άλλη ημερομηνία. Τη δεύτερη και τρίτη ημέρα επισκέψεων πραγματοποιήθηκαν οι ομαδικές συζητήσεις, με τις ομάδες του δείγματος να συμπεριλαμβάνουν μαθητές από ομοεθνοτικές και από διεθνικές οικογένειες.

Τέλος, κατά τις επόμενες επισκέψεις ολοκληρώθηκε η αρχειακή έρευνα, και η παρατήρηση μαθημάτων ΕΓΠ. Στα πλαίσια της αρχειακής έρευνας αντλήθηκαν πληροφορίες από τα καταστατικά λειτουργίας των σχολείων για την εξακρίβωση των αρχών λειτουργίας τους, ως πολυπολιτισμικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και την κατοχύρωση διδασκαλίας του ΕΓΠ. Επίσης, μελετήθηκαν και αναλύθηκαν τα Αναλυτικά Προγράμματα (ΑΠ) και τα σχέδια διδασκαλιών των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της ΕΓΠ. Επιπλέον, μελετήθηκαν και αξιολογήθηκαν οι σχετικές πηγές και το διδακτικό υλικό. Χαρτογραφήθηκαν οι στόχοι και το περιεχόμενο διδασκαλίας του ελληνικού πολιτισμού. Μελετήθηκαν και αναλύθηκαν δεδομένα όπως τα ακόλουθα: χρόνος διδασκαλίας, σκοποί διδασκαλίας, θεματικές ενότητες και πηγές, μεθοδολογία διδασκαλίας, αξιολόγηση μαθητών. Ιδιαίτερα, αντλήθηκαν πληροφορίες για τη διδακτέα ύλη¹³³ που καλύπτεται στη διάρκεια του σχολικού έτους από την Πρώτη μέχρι την Τετάρτη γυμνασίου. Η αρχειακή έρευνα στην παρούσα έρευνα προσέφερε σημαντικότερες πληροφορίες για τη θέση του ελληνικού πολιτισμού στη ζωή της σχολικής κοινότητας. Η αρχειακή ανάλυση, ως στρατηγική συγκέντρωσης δεδομένων αξιοποιείται και εφαρμόζεται σε έρευνες ανθρωπολογικού περιεχομένου και σε πεδία έρευνας σχετικά με την εκπαίδευση και τη σχολική ζωή, φέρνοντας στην επιφάνεια ευρύ φάσμα πληροφοριών, οι οποίες προσφέρονται για ποιοτικές αναλύσεις (Conrad et all 2006).

Τα δεδομένα της παρατήρησης αντλήθηκαν στη διάρκεια των επισκέψεων στα σχολεία και αφορούσαν α) τη συνολική παρατήρηση του σχολείου, β) την παρατήρηση των ελληνικών τάξεων, γ) την παρακολούθηση μαθημάτων ΕΓΠ σε τέσσερις περιπτώσεις, δ) τη συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις του ελληνικού τμήματος. Η παρατήρηση δηλαδή επικεντρώθηκε στα επίσημα ΑΠ διδασκαλίας της ΕΓΠ και τον τρόπο εφαρμογής τους, μέσα στις συντεταγμένες ενός πολυπολυπολιτισμικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος.

Στη διάρκεια της παρακολούθησης διδασκαλιών ελληνικού πολιτισμού, κρατήθηκαν σημειώσεις για τις πηγές, τη διδακτέα ύλη, το περιεχόμενο διδασκαλίας, τη μεθοδολογία, τις ασκήσεις και δραστηριότητες σε σχέση με το θεματικό αντικείμενο, τις διαντιδράσεις εκπαιδευτικού-μαθητών, το βαθμό συμμετοχής των μαθητών, το υποστηρικτικό οπτικοακουστικό διδακτικό υλικό, τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας και την αξιολόγηση των μαθητών. Η παρατήρηση δεν είχε αυστηρό αξιολογικό χαρακτήρα, σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια, αλλά αποσκοπούσε να καταγράψει μια συμπυκνωμένη και συνολική εικόνα της διδακτικής διαδικασίας και εφαρμογής των ΑΠ στη διδακτική πράξη και σχολική ζωή. Συμπληρωματικά, οι εκπαιδευτικοί των ελληνικών έδωσαν προφορικές διευκρινίσεις, σχετικά με τα ΑΠ, τη μεθοδολογία και την εφαρμογή τους στην πράξη. Η ερευνήτρια ανταποκρινόμενη στους κανόνες της μη συμμετοχικής παρατήρησης, κατέβαλλε κάθε προσπάθεια να παραμένει ουδέτερος παρατηρητής (Bernard 2011). Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν μέσω της παρατήρησης και της αρχειακής ανάλυσης κατηγοριοποιήθηκαν

¹³³ Οι ενότητες διδασκαλίας ομαδοποιήθηκαν και ταξινομήθηκαν σε κατηγορίες όπως α) ελληνική μυθολογία, β) αρχαία ελληνική ιστορία, γ) μεσαιωνικός ελληνισμός, δ) σύγχρονη ελληνική ιστορία, ε) μεταναστευτική ελληνική ιστορία, στ) ελληνική κουλτούρα στην Αυστραλία, ζ) ελληνικές παραδόσεις και έθιμα η) εορτασμός ελληνικών επετείων, θ) άλλα στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού.

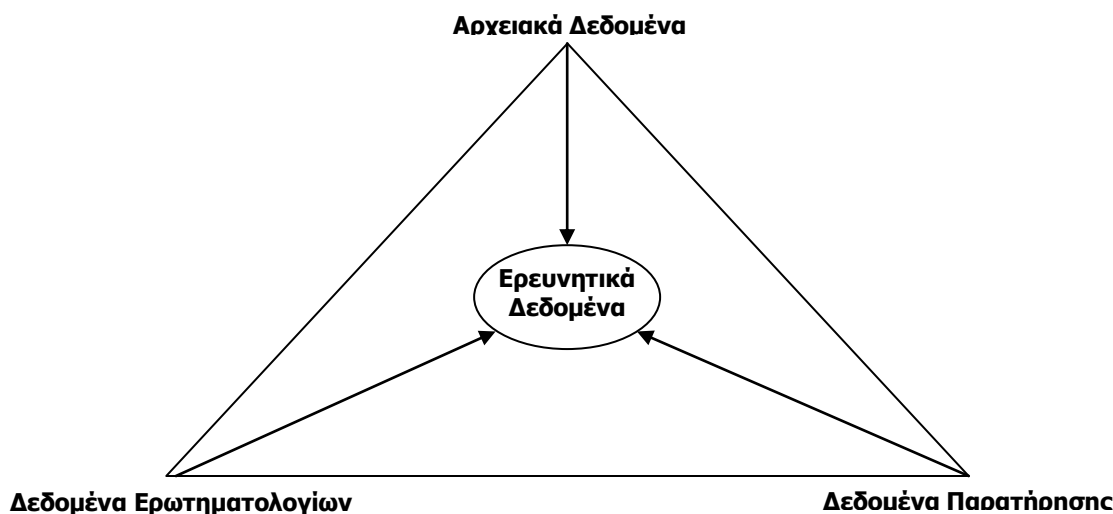
και αναλύθηκαν με ποιοτικές μεθόδους, συγκρίθηκαν με τα αποτελέσματα άλλων πηγών, όπως τα ερωτηματολόγια, ώστε να διεξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα. Η συμμετοχική και η μη συμμετοχική παρατήρηση της σχολικής ζωής και των συγκεκριμένων περιστάσεων που την αντανακλούν στο περιβάλλον όπου εξελίσσονται τα γεγονότα προσφέρεται ως μεθοδολογία για την άντληση πλούσιου και πρωτογενούς υλικού, δίνοντας στην έρευνα νατουραλιστική και ανθρωπολογική διάσταση. Παράλληλα, αναδεικνύεται χρήσιμη στη συλλογή πληροφοριών για την «άτυπη» και ανεπίσημη διδακτέα ύλη και την καταγραφή των πολύπλοκων ανθρώπινων αντιδράσεων εντός και εκτός τάξης (Arthur et all 2012).

3.3.3 Εργαλεία Συλλογής Δεδομένων και Τριγωνοποίησής τους

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη συνδυαστική εφαρμογή τριών αποδεικτικών πηγών, καθιστώντας δυνατή τη συγκέντρωση πληροφοριακού υλικού. Η ερευνήτρια έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία συλλογής των δεδομένων και τριπλής τους τεκμηρίωσης, παίζοντας η ίδια το ρόλο ευαίσθητου ερευνητικού εργαλείου. Όπως παρατηρούμε στο σχεδιάγραμμα της επόμενης σελίδας, παρουσιάζεται μια συνολική εικόνα των πηγών συλλογής και τριγωνοποίησης των δεδομένων. Η τριγωνική προσέγγιση των μελετώμενων φαινομένων οδήγησε στην εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων, με την κάθε στρατηγική να αποδίδει πληροφορίες κλειδιά για συγκεκριμένα ερωτήματα και στόχους που τέθηκαν στη φάση της εισαγωγής, σύμφωνα με τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας για την τριγωνοποίηση των δεδομένων (Yin 2011). Παράδειγμα, η αλληλοσυσχέτιση της αρχειακής μελέτης και της προσωπικής παρατήρησης προσέφεραν σημαντικότερες πληροφορίες για τη δομή και διάρθρωση των ΑΠ διδασκαλίας ελληνικού πολιτισμού. Επιπλέον, οι στατιστικές και ποιοτικές αναλύσεις των ερωτηματολογίων, σε συνδυασμό με τις ομαδικές συζητήσεις και την προσωπική παρατήρηση, φώτισαν διάφορες πτυχές σχετικά με την εθνοπολιτισμική ζωή και συμπεριφορά του δείγματος.

Πίνακας 3.4 Πηγές Δεδομένων

Αρχαιακά Δεδομένα	Δεδομένα Ερωτηματολογίων	Δεδομένα από Προσωπικές Παρατηρήσεις του ερευνητή
<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικά γεγονότα στην ιστορία του ελληνόγλωσσου προγράμματος • Καταστάσεις εγγραφών • Ωρολόγιο πρόγραμμα ΕΠ και Αναλυτικά Προγράμματα ελληνικών σπουδών • Καταστατικά λειτουργίας των σχολείων • Διδακτικό υλικό και πηγές διδασκαλίας • Σχέδια διδασκαλιών των εκπαιδευτικών για την ελληνική ιστορία και πολιτισμό (ΕΠ) • Βοηθητικό διδακτικό και υποστηρικτικό υλικό για τη διδασκαλία του ΕΠ (π.χ. χάρτες, περιοδικά, εφημερίδες, ιστορικά βιβλία) • Υλικοτεχνική υποδομή και σύγχρονη τεχνολογική υποστήριξη της διδασκαλίας ΕΠ • Δείγματα μαθητικών εργασιών και κατασκευών για το μάθημα ΕΠ • Υλικό σχετικό με πολιτιστικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες μαθήματος ΕΠ 	<ul style="list-style-type: none"> • Ερωτηματολόγια μαθητών • Γραπτή εξέταση γνώσεων ελληνικού πολιτισμού • Ομαδικές συζητήσεις με μαθητές 	<ul style="list-style-type: none"> • Γενική παρατήρηση της σχολικής τοποθεσίας • Εσωτερική παρατήρηση του σχολείου • Παρατήρηση της αίθουσας ελληνικών • Παρακολούθηση διδασκαλιών ΕΠ • Συμμετοχή σε ελληνικές πολιτισμικές εορταστικές εκδηλώσεις του σχολείου

Διάγραμμα 3.1: Τριγωνοποίηση Δεδομένων

3.3.4 Ερωτηματολόγια, Γραπτή Δοκιμασία και Ομαδικές Συζητήσεις

Παράλληλα με την αρχειακή ανάλυση και την προσωπική παρατήρηση, στα πλαίσια της τριγωνικής μεθοδολογικής προσέγγισης, εφαρμόστηκαν ως τεχνικές συλλογής των δεδομένων, τα ερωτηματολόγια, η γραπτή δοκιμασία και οι ομαδικές συζητήσεις. Η συνδυαστική αυτή προσέγγιση προσδίδει στην έρευνα το χαρακτήρα εθνογραφικής έρευνας, με ποιοτικές και ποσοτικές διαστάσεις ανάλυσης των πληροφοριών. Αναλυτικότερα, υιοθετήθηκαν οι ακόλουθες στρατηγικές:

- α) Ερωτηματολόγια 329 μαθητών εφηβικής ηλικίας
- β) Γραπτή δοκιμασία γνώσεων 329 μαθητών για τον ελληνικό πολιτισμό
- γ) Ομαδικές συζητήσεις με 160 μαθητές

Η επιλογή των μεθόδων και ομάδων αυτών εξυπηρετεί τους σκοπούς της έρευνας. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην οπτική και στις απόψεις των Ελληνοαυστραλών εφήβων για την εθνοπολιτισμικότητα των ιδίων και των οικογενειών τους, καθώς και το σχετικό ρόλο της σχολικής τους ζωής. Η προσέγγιση αυτή εκ των έσω δίνει τη δυνατότητα να αποδοθεί μια ρεαλιστική εικόνα των φαινομένων, από άτομα που εμπλέκονται άμεσα με τα εξεταζόμενα φαινόμενα (Merriam 2009). Παράλληλα, σκιαγραφείται ο ρόλος της ελληνικής σχολικής τους ζωής, οι γνώσεις και οι εμπειρίες που προσλαμβάνουν ως διδασκόμενοι, μέσα από τα επίσημα ΑΠ και τη σχολική μάθηση.

Η συμπλήρωση ερωτηματολογίων από τους μαθητές του δείγματος επιλέχθηκε ως κεντρική ερευνητική στρατηγική συλλογής των δεδομένων. Η ερευνητική στρατηγική των ερωτηματολογίων είναι από τις δημοφιλέστερες και πιο διαδεδομένες στο χώρο των εθνογραφικών ή σύνθετων ερευνών, καθώς και στις έρευνες ατομικών περιπτώσεων. Προσφέρεται για τη συλλογή πληροφοριών, τόσο με ερωτήσεις κλειστού όσο και ανοικτού τύπου, όπου οι συμμετέχοντες απαντούν γραπτά με κάποιες λεπτομέρειες στις ερωτήσεις (Church & Waclosky 2001, Marsden & Wright 2010). Η μέθοδος των ερωτηματολογίων είναι αποτελεσματική και ενδεδειγμένη στις περιπτώσεις που α) απαιτείται σχετικά μεγάλος αριθμός συμμετοχών, β) δεν υπάρχουν χρονικά περιθώρια για ανοιχτές και εκτεταμένες συζητήσεις, γ) απαιτείται ανωνυμία των πληροφορητών και δ) τα γραπτά δεδομένα προτιμούνται από τα προφορικά (Newman & McNeil 1998, Lavrakas 2008). Στην παρούσα έρευνα οι απαντήσεις των μαθητών σε ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου έδωσαν τη δυνατότητα προσέγγισης του θέματος εκ των έσω, δηλαδή πως αυτοπροσδιορίζουν οι ίδιοι οι έφηβοι την εθνοπολιτισμική τους συμπεριφορά, πως βλέπουν το ρόλο της οικογένειας, ποιος ο βαθμός ένταξής τους στη συλλογική ζωή της ελληνικής παροικίας καθώς επίσης ποιες είναι οι στάσεις και προδιαθέσεις τους απέναντι στο μάθημα της ΕΓΠ και ευρύτερα απέναντι στους φορείς εθνοτικής πολιτισμοποίησής τους. Οι προσωπικές μαρτυρίες των μαθητών προσδίδουν μεγαλύτερη εγκυρότητα, αξιοπιστία και αυθεντικότητα στα ευρήματα. Η ερευνητική στρατηγική των ερωτηματολογίων στην παρούσα έρευνα προσεγγίζει το κεντρικό ερώτημα της έρευνας «εκ των έσω» και μας πληροφορεί το «πώς» τα φαινόμενα που μελετούνται προσεγγίζονται και περιγράφονται από άτομα ή ομάδες κλειδιά (House 1980, Sapsford 2006).

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε πιλοτική έρευνα σε δείγμα 25 εφήβων ώστε να γίνουν οι απαραίτητες διαπιστώσεις και διορθώσεις (αλλαγή της διατύπωσης και της σειράς και διαγραφή ορισμένων ερωτήσεων). Τα τελικά διορθωμένα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στους 329 μαθητές ελληνικής καταγωγής, τα οποία συμπληρώθηκαν μέσα στην τάξη σε χρονικό διάστημα μίας διδακτικής περιόδου. Οι απαντήσεις δόθηκαν στην αγγλική γλώσσα, με εξαίρεση 27 μαθητές οι οποίοι απάντησαν στην ελληνική γλώσσα (σελίδες 287-307). Επίσης, πριν τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων η ερευνήτρια εξήγησε στους μαθητές το σκοπό της έρευνας και τον απόρρητο χαρακτήρα των πληροφοριών. Το ερωτηματολόγιο περιείχε 35 ερωτήσεις, από τις οποίες οι 31 ήταν κλειστού και οι τέσσερις ανοικτού τύπου. Στις ερωτήσεις κλειστού τύπου οι μαθητές έπρεπε να επιλέξουν μια απάντηση σε διαβαθμισμένη κλίμακα από το ένα έως το πέντε. Παράλληλα, στις 18 από τις 31 ερωτήσεις κλειστού τύπου οι μαθητές έδωσαν γραπτά επιπρόσθετες πληροφορίες, προσφέροντας δεδομένα για ποιοτικές αναλύσεις και συγκρίσεις. Στις τέσσερις ερωτήσεις ανοικτού τύπου οι μαθητές έπρεπε να απαντήσουν ελεύθερα με το δικό τους φραστικό τύπο. Το ερωτηματολόγιο διαρθρώθηκε σε τέσσερις ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιείχε τέσσερις ερωτήσεις που αφορούσαν το γένος, την καταγωγή και τον τόπο γέννησης των γονέων και των παππούδων και το θρήσκευμά τους. Η δεύτερη ενότητα αφορούσε την εθνοπολιτισμική ζωή και συμπεριφορά των μαθητών και συμπεριέλαβε πέντε πεδία με 26 ερωτήσεις συνολικά: το πρώτο πεδίο αφορούσε την οικογενειακή εθνοπολιτισμική ζωή και αξίες. Το δεύτερο επικεντρώθηκε στο είδος των εθνοπολιτισμικών συζητήσεων στο σπίτι και στη χρήση της ελληνικής γλώσσας. Το τρίτο εστιάστηκε στις παραπέρα εθνοπολιτισμικές και ευρύτερες κοινωνικές πολιτισμικές εμπειρίες των εφήβων, ενώ το τέταρτο αφορούσε την εθνοθρησκευτική ζωή των μαθητών και των οικογενειών τους. Το πέμπτο συμπεριέλαβε ερωτήσεις διερεύνησης της επαφής των μαθητών με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και την Ελλάδα. Η τρίτη ενότητα περιείχε εννέα ερωτήσεις σχετικές με τον εθνοπολιτισμικό αυτοχαρακτηρισμό και αυτοσυναίσθηση των μαθητών. Τέλος, η τέταρτη ενότητα αφορούσε τη στάση των εφήβων απέναντι στους θεσμούς και παράγοντες της εθνοτικής τους πολιτισμοποίησης.

Συμπληρωματικά με τη στρατηγική των ερωτηματολογίων εφαρμόστηκε και η μέθοδος των ομαδικών συζητήσεων (*focus groups discussions*), που αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο συλλογής δεδομένων (σελίδες 316-317). Η συγκεκριμένη στρατηγική αφορά την ταυτόχρονη συνέντευξη από ομάδες ατόμων (Bloor 2001, Stewart et al 2007). Ο ερευνητής υποβοηθά τη συζήτηση με σκοπό να ακουστούν διαφορετικές απόψεις. Το συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις ατομικές συνεντεύξεις είναι το γεγονός ότι επιτρέπει στον ερευνητή να παρατηρήσει πως διαντίζουν τα άτομα όταν συζητούν ένα θέμα κοινού ενδιαφέροντος (Krueger & Casey 2000, Barbour 2007). Στις ομαδικές συζητήσεις συμμετείχαν 160 μαθητές, αριθμός που αντιπροσωπεύει σχεδόν το μισό μαθητικό πληθυσμό σε σχέση με όσους συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια. Συνολικά, συγκροτήθηκαν 16 μικτές ομάδες μαθητών από ομοεθνικές και διεθνικές οικογένειες, με μέσο όρο 10 μέλη η κάθε ομάδα, σύμφωνα με τις αποδεκτές επιστημονικές προδιαγραφές (Barbour 2007). Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας, με βασικό κριτήριο την εξασφάλιση ίσου αριθμού μαθητών από ομοεθνικές και διεθνικές οικογένειες. Η διεξαγωγή των συζητήσεων έγινε μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και είχε χρονική διάρκεια περίπου 45-

60 λεπτά (μία διδακτική περίοδο), με γλωσσικό κώδικα επικοινωνίας την αγγλική και ελληνική γλώσσα, ανάλογα με το θέμα συζήτησης και την ικανότητα των μαθητών. Η διεξαγωγή των ομαδικών συζητήσεων ολοκληρώθηκε συνολικά σε ένα μήνα. Τα θέματα τα οποία συζητήθηκαν ήταν η ελληνοαυστραλιανή ταυτότητα των εφήβων, οι ελληνικές πολιτισμικές συνήθειες εντός οικογένειας, η επαφή τους με τους παππούδες και τις γιαγιάδες, η επαφή τους και οι ιδέες για την Ελλάδα και τους ελλαδίτες Έλληνες, τα αντιπροσωπευτικότερα στοιχεία της ελληνικότητάς τους, οι αντιλήψεις τους απέναντι στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της Αυστραλίας και η στάση τους απέναντι σε διαφορετικές ομάδες. Στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων συμμετείχε και δεύτερος παρατηρητής για την καταγραφή των πληροφοριών που προέκυπταν. Επίσης, στις συζητήσεις συμμετείχε και ο εκπαιδευτικός της τάξης, γεγονός που συνέβαλε στην αρτιότερη διεξαγωγή τους και στην ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των τριών παρατηρητών, ως ομάδα, μετά την ολοκλήρωση κάθε ομαδικής συζήτησης.

Παραπέρα, η συμπλήρωση γραπτής εξέτασης από το δείγμα ήταν το τρίτο εργαλείο το οποίο αξιοποιήθηκε στην έρευνα αυτή (σελίδες 308-315). Η σύνθεση και κατασκευή του τεστ ελληνικού πολιτισμού βασίσθηκε σε μεγάλο βαθμό σε προηγούμενες προσπάθειες της Αρβανίτη (2000) και της Κυριακοπούλου-Μπαλτατζή (2005). Παράλληλα, εμπλουτίσθηκε και επεκτάθηκε από την ερευνήτρια σύμφωνα με τις ανάγκες και τα δεδομένα της παρούσας έρευνας. Η γραπτή δοκιμασία διήρκησε περίπου 40 λεπτά. Οι μαθητές απάντησαν στις ερωτήσεις κυρίως στην αγγλική γλώσσα. Η γραπτή εξέταση γνώσεων για στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού και ιστορίας αφορούσε εξής ενότητες:

- 1) Η πρώτη ενότητα «Γεωγραφία», περιείχε έξι ερωτήσεις σχετικές με πόλεις, νησιά, γεωγραφικά στοιχεία της Ελλάδας.
- 2) Η δεύτερη ενότητα «Διασπορά», συμπεριέλαβε δύο ερωτήσεις για τον ελληνισμό του εξωτερικού.
- 3) Η τρίτη ενότητα «οικογενειακή ιστορία», με δύο ερωτήσεις αναφερόταν στη γνώση σχετικά με τη μεταναστευτική ιστορία της οικογένειας.
- 4) Η τέταρτη ενότητα «ελληνική συλλογική ζωή», αφορούσε έξι ερωτήσεις σχετικές με σημαντικά πρόσωπα και θεσμούς στο χώρο της ελληνικής παροικίας στην Αυστραλία.
- 5) Η πέμπτη ενότητα «ελληνική μυθολογία και ιστορία», συμπεριέλαβε πέντε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής για α) την ελληνική μυθολογία, β) την αρχαία Ελλάδα, γ) σπουδαίους αρχαίους Έλληνες, δ) τη Βυζαντινή περίοδο και ε) τις ελληνικές εθνικές γιορτές.
- 6) Η έκτη ενότητα «σημαντικά πρόσωπα και θεσμοί στην Ελλάδα και Αυστραλία» περιείχε επτά ερωτήσεις γύρω από τον αθλητισμό, τη μουσική και την πολιτική, για την ελληνοαυστραλιανή ομογένεια και την Ελλάδα.

- 7) Καταληκτικά, η έβδομη ενότητα «Ορθόδοξη πίστη» αποτελούνταν από πέντε ερωτήσεις, οι οποίες αναφέρονταν σε ζητήματα ορθόδοξης πίστης και ζωής.

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι οι γνώσεις των μαθητών στις προηγούμενες θεματικές περιοχές αποτελούν κριτήριο προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός των εθνοπολιτισμικών τους γνώσεων. Αλλά, δε συνιστούν επιστημονικό κριτήριο αξιολόγησης της ελληνικότητάς τους, καθώς αυτή αποτελεί εξελισσόμενη βιωματική και συναισθηματική σχέση. Οι εθνοπολιτισμικές γνώσεις των μαθητών συνιστούν προϊόν οικογενειακών εμπειριών και συζητήσεων. Αντανακλούν επίσης τη μεθοδευμένη σχολική γνώση, την επαφή τους με τον παροικιακό και ελλαδικό χώρο και το προσωπικό τους ενδιαφέρον για τον ελληνικό πολιτισμό και ιστορία.

3.3.5 Τεχνικές Ανάλυσης των Δεδομένων

Η επιλογή κατάλληλων τεχνικών ανάλυσης αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την εξαγωγή σωστών συμπερασμάτων, σε σχέση με την αλληλεπίδραση των φαινομένων (Guba & Lincoln 1994, Bernard 2011). Στην παρούσα εργασία η ανάλυση των δεδομένων στηρίχθηκε σε ποιοτικές και ποσοτικές αναλυτικές μεθόδους, ανάλογα με το είδος των πληροφοριών (Miles & Huberman 1994, Merriam 2009). Η υιοθέτηση ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων ανάλυσης κρίθηκε απαραίτητη για την αποκρυπτογράφηση της ελληνικότητας των εφήβων ελληνικής καταγωγής στην Αυστραλία και της εθνοπολιτισμικής ζωής των οικογενειών τους.

Στην φάση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, σύμφωνα με τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας, χρησιμοποιήθηκαν ποιοτικές μέθοδοι ανάλυσης. Αρχικά, εντοπίστηκαν οι έρευνες, οι επιστημονικές εργασίες και τα δημοσιεύματα σχετικά με τη μετανάστευση και τη διασπορά, την ελληνική πολιτισμική ταυτότητα στο διεθνή χώρο, την εξέλιξη της ελληνικής παρουσίας στην Αυστραλία, την ελληνοαυστραλιανή οικογένεια, καθώς και την εθνοπολιτισμική συμπεριφορά της δεύτερης και τρίτης γενιάς Ελληνοαυστραλών. Στη συνέχεια αντλήθηκαν οι σχετικές πληροφορίες, κατηγοριοποιήθηκαν σε θέματα, έγιναν οι απαραίτητες συγκρίσεις και τελικά παρουσιάστηκαν τα αντιπροσωπευτικότερα πληροφορικά στοιχεία, ώστε να αποδοθεί μια συνολική εικόνα για το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της ελληνορθόδοξης ταυτότητας στην Αυστραλία.

Τα δεδομένα τα οποία συγκεντρώθηκαν από τα ερωτηματολόγια των μαθητών αναλύθηκαν τόσο με ποιοτικές όσο και με ποσοτικές μεθόδους επεξεργασίας. Πιο συγκεκριμένα, τέσσερις από τις τριανταπέντε ερωτήσεις ήταν ανοικτού τύπου και οι απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτές αναλύθηκαν με ποιοτική ανάλυση, σύμφωνα με την προηγούμενη διαδικασία. Παρόμοια, στις δεκαοχτώ από τις τριάντα πέντε ερωτήσεις ζητήθηκε από τους μαθητές να προβούν σε γραπτό σχολιασμό και παραπέρα επεξηγήσεις. Το προϊόν αυτών των σχολιασμών και επεξηγήσεων αναλύθηκε επίσης με ποιοτικές μεθόδους. Αντίθετα, ο κύριος όγκος των απαντήσεων των μαθητών αναλύθηκε με ποσοτικές μεθόδους και ιδιαίτερα το SPSS 19

system (Muijs 2010, Bryman & Cramer 2011). Το ίδιο σύστημα ποσοτικής τεχνικής ανάλυσης χρησιμοποιήθηκε στο τεστ γνώσεων για τον ελληνικό πολιτισμό και ιστορία, τόσο για τη γενική επίδοση των μαθητών όσο και τις επιμέρους ενότητες της γραπτής εξέτασης.

3.4 Περιορισμοί της Έρευνας

Ο σχεδιασμός και το περιεχόμενο της ερευνητικής εργασίας υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς "social desirability" factor (Eiser 1980, Green et al 2006), αν και καταβλήθηκαν προσπάθειες ελαχιστοποίησής τους. Κυρίως η καθιέρωση ήρεμου κλίματος στη διάρκεια των ομαδικών συζητήσεων (Merriam 2009). Ο ανοιχτός χαρακτήρας των συζητήσεων οδήγησε στη συγκέντρωση μεγάλου όγκου υλικού για ανάλυση, γεγονός που δυσχέραινε χρονικά τη διαδικασία ποιοτικής ανάλυσης.

Από μεθοδολογική άποψη καταβλήθηκε προσπάθεια συνδυαστικών μεθόδων, προκειμένου να απαντηθεί το κεντρικό ερώτημα και οι σκοποί της έρευνας. Τα σχετικά συμπεράσματα αφορούν την ελληνομάθεια και τις δυο ομάδες σύγκρισης, ομοεθνοτικών και διεθνικών μαθητών. Δε θα μπορούσαν να γενικευτούν, όπου η σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού, οι προϋποθέσεις εθνοπολιτισμικής τους διαμόρφωσης και το υπόβαθρο ελληνικότητάς τους διαφοροποιούνται. Επιπλέον, τα συμπεράσματα εκφράζουν την οπτική και τις προδιαθέσεις του συγκεκριμένου δείγματος και χαρακτηρίζονται από υποκειμενικότητα. Η εθνοπολιτισμική τους συμπεριφορά αλλά και η ευρύτερη κοινωνική τους ταυτότητα και αυτοσυναίσθηση βρίσκεται σε διαδικασία διαμόρφωσης και εξέλιξης, μέσα σε ένα μεταβαλλόμενο πλαίσιο αλληλεπιδράσεων και ανακατατάξεων και συνεπώς τα αποτελέσματα αντανακλούν την εθνοπολιτισμικότητά τους, στην παρούσα ηλικιακή τους φάση.

Ένας άλλος περιοριστικός παράγοντας αφορούσε το τεστ γνώσεων ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού. Ορισμένες από τις πτυχές οι οποίες μετρήθηκαν δεν ήταν οικείες στα Ελληνόπουλα της Αυστραλίας, π.χ. η γεωγραφία και η σύγχρονη πραγματικότητα της Ελλάδας. Επίσης, κάποιες ομάδες μαθητών δεν έχουν διδαχθεί συστηματικά την ελληνική ιστορία και πολιτισμό και οι ιστορικο-πολιτισμικές γνώσεις τους προέρχονται από το οικογενειακό περιβάλλον, από τη σχολική μάθηση ή τις βιωματικές εμπειρίες από τη συμμετοχή τους στην παροικιακή ζωή. Δηλαδή, οι προϋποθέσεις των μαθητών διαφοροποιούνται μεταξύ τους, αφού ορισμένοι μαθητές παρακολουθούν μόνο ένα τύπο σχολείων, ενώ άλλοι διδάσκονται παράλληλα και σε άλλα σχολεία. Συνεπώς, τα αποτελέσματα της γραπτής εξέτασης αποτελούν δείκτη της συνολικής πολιτισμικής γνώσης, που αποκτούν οι Ελληνοαυστραλοί έφηβοι, μέσα από τη διαδικασία εθνοπολιτισμοποίησής τους, ως βίωμα, πράξη και μάθηση.

Μια ευρύτερη διαγενειακή μελέτη θα μπορούσε να συγκρίνει τις στάσεις και απόψεις τόσο της πρώτης γενιάς (παππούδων - γιαγιάδων), όσο και της δεύτερης (γονέων), ώστε να μελετηθεί πλατύτερα η εθνοπολιτισμικότητα της ελληνοαυστραλιανής οικογένειας, προσπάθεια που ξεφεύγει από τους στόχους της παρούσας έρευνας, λόγω του τεράστιου θεματικού εύρους της. Επιπλέον, στα πλαίσια άλλης εργασίας

θα μπορούσε να εξετασθεί η συνάφεια της εθνοπολιτισμικής συμπεριφοράς με το κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό προφίλ της οικογένειας.

Παρά τους προηγούμενους περιορισμούς, η πολυμεθοδολογική προσέγγιση επέτρεψε τη διασταύρωση των πληροφοριών από διάφορες οπτικές πλευρές. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο στη διεξαγωγή της έρευνας διαδραμάτισε το γεγονός ότι η ερευνήτρια έχει προσωπική εμπειρία διότι επί σειρά ετών ασχολείται με τη διδασκαλία της ΕΓΠ ως αποσπασμένη εκπαιδευτικός σε πολλές και διάφορες τοποθετήσεις. Επιπλέον είναι μητέρα της οποίας τα παιδιά, βίωσαν τη φάση της παιδικής και εφηβικής ηλικίας, με εμπειρίες μεταναστευτικές. Τα προηγούμενα αποτελούν παράγοντες που προσδίδουν μια στενή σχέση και γνώση του θέματος που διαπραγματεύεται, τόσο από ελλαδική όσο και ελληνοαυστραλιανή προσέγγιση. Η αξία της παρούσας έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι διαπραγματεύεται ένα θέμα που μελετήθηκε αποσπασματικά παλαιότερα, από διαφορετικές πλευρές, όπως η εθνοπολιτισμική ταυτότητα και τα απογευματινά ελληνικά σχολεία (Arvanitis 2000), καθώς επίσης η θρησκευτική διάσταση της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας στα ΕΗΣ (Kyriakorouli 2005). Η διαπραγμάτευση αυτή έχει σημασία καθώς στα μέσα της δεύτερης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα ο σχηματισμός της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας διαμορφώνεται σε μεταβαλλόμενα οικογενειακά και κοινωνικά πλαίσια. Τέλος, θα μπορούσε να αποτελέσει πηγή για παραπέρα έρευνες και συγκρίσεις, στο χώρο της ελληνικής διασποράς, αλλά και άλλων εθνοτικών ομάδων.